

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Исомадинова Фарзонахон Маҳмудҷоновна дар мавзӯи «Таъсири технологияҳои иттилоотӣ ба арзишҳои ахлоқӣ: таҳлили иҷтимоӣ-фалсафӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои фалсафа аз рӯи ихтисоси 09.00.11 - фалсафаи иҷтимоӣ

Таваҷҷӯҳи муҳаққиқону файласуфони замони муосир ба масъалаҳои ахлоқие, ки аз технологияҳои иттилоотӣ ва иртиботӣ сарчашма мегиранд, дар ҷомеаи иттилоотӣ ҳарчи бештар хусусияти оламшумулӣ мегирад. Аҳамияти таҳқиқоти ахлоқии иттилоотӣ ва компютерӣ дар тӯли камтар аз як аср нишон дод, ки дар он инсоният аз ҳолати итоат ба табиат ба қудрати фармонфармо табдил ёфт, ки дар он воситаҳо ва обзорҳои технологиро барои тарҳрезӣ ва идоракунии воқеиятҳои тамоман нав ва мутобиқ кардани онҳоро ба манфиати худаш ба кор мебарад. Ин қудрат аллакай ба ҳадде бузург аст, ки монеаҳои байни падидаҳои табиӣ ва сунъиро паси сар кардааст.

Аз ин ҷо, масъулияти ахлоқии инсон дар ҷаҳон ва дар назди наслҳои оянда ҳамон қадар низ бузург аст. Дар иртибот бо ин, матраҳ шудани ҳаллу фасли масъалаҳои ахлоқии технологияи иттилоотӣ дар илмҳои имрӯза, бахусус фалсафа, аҳамияти хосса дорад.

Аз ҳамин лиҳоз, мавзӯи таҳқиқотӣ актуалӣ ва муҳим ҳисобида шуда, сифатҳои шахсият дар таркиби қобилиятҳо бояд барои имконияти ягон фаъолияти мушаххас, ки дар натиҷаи он хислатҳои муайяни шахсият инкишоф меёбад, ҳузур дошта бошанд. Дар навбати худ хислатҳои мазкур бо сифатҳои мавҷудаи шахсият синтез шуда, ба сохтори қобилиятҳои шахсият дар ин фаъолият ворид мегарданд.

Бинобар ин, истифодаи компютер ва дигар воситаҳои технологӣ барои нигоҳдорӣ ва коркарди иттилоот ва истифодаи интернет баҳри дастрасӣ ба иттилоот дар ҷомеаи умумиҷаҳонӣ босуръат ба одатҳои муқаррарӣ ва рушдбандаи одамон табдил ёфтааст. Дар робита ба ин, таҳия ва мубодилаи

сиёсатҳо барои татбиқи ин технологияҳо ба аҳамияти хосса доро аст, зеро онҳо дар амалияи кунунӣ ва ҳаёти ояндаи одамон хеле таъсирбахшанд.

Чӣ хеле, ки Исомадинова Ф. М. дар автореферати худ баён менамояд, аз нуқтаи назари ахлоқи иттилоотӣ, олами маҷозии маълумот, иттилоот, дониш ва иртибот, ки тавассути ТИИ имконпазир шудааст, чанбаи экологии онро ҳамчун муҳити нав, инфосфера ба вучуд меорад. Инфосфера фазои чуғрофӣ, сиёсӣ, иҷтимоӣ ё забонӣ набуда, балки фазои семантикии таълим, илм, фарҳанг ва муошират ва муҳити глобалие аст, ки аз ҷиҳати моҳияташ ғайримоддӣ аст. Дар байни мушкилоти ахлоқӣ, ки инфосфера ба миён меорад, нигоҳдорӣ, паҳнкунӣ, назорати сифат ва паҳнкунии озодонаи иттилоот, ахлоқи ТИИ (масалан, эҳтиром ба махфият ва моликият), густариши дастрасии умумӣ; дастгирии техникӣ барои таъсиси фазои нави рақамӣ, мубодилаи иттилоот, баланд бардоштани маърифати ҷомеа; эҳтиром ба гуногунрангӣ ва гуногунандешӣ, барҳам додани нобаробарӣ дар дастрасӣ ба иттилооти рақамӣ мавқеи хосса доранд.

Рушди технологияи иттилоотӣ дар Тоҷикистон дар марҳилае қарор дорад, ки намудҳои гуногуни василаҳои технологӣ ва дастгоҳҳои компютерӣ ба аксари чанбаҳои ҳаёти шахсӣ ва иҷтимоӣ ворид мешаванд.

Қайд намудан ҷоиз аст, ки дар муқаддима аз ҷониби муҳаққиқ мақсади тадқиқот, асосҳои методологии он, наwgонии илмӣ, аҳамияти назариявӣ ва амалии рисола, объект предмет ва нуқтаҳои асосии ба ҳимоя пешниҳодшаванда мавриди баррасӣ қарор гирифтааст.

Боби якум «Заминаҳои методологӣ – назариявии таҳқиқи арзишҳои ахлоқии ҷомеаи иттилоотӣ» - аз 3 зербоб иборат мебошад.

Дар заминаи омӯзиши таҳқиқот ва таҳлили таҷрибаи кор муаллифи диссертатсия таъкид менамояд, ки дар кишварҳои аз нигоҳи индустриалӣ тараққиқардаи ҷаҳон, “инқилоби иттилоотӣ” аллакай ҷабҳаҳои зиёди ҳаётро дар соҳаҳои фаъолиятҳои бонкӣ, тиҷорат, тандурустӣ, мудофияи миллӣ, нақлиёт, фароғат ва ғайра ба таври назаррас тағйир додааст. Аз ин

чо, технологияҳои иттилоотӣ ба ҳаёти ҷомеаҳо, оилаҳо, муносибатҳои одамон, маориф, озодӣ, низоми демократии ҳокимиятдорӣ ва ғайра таъсир (ҳам ба маънои хуб ва ҳам бад) мерасонад. Дар натиҷаи ин таъсирот ва муносибатҳои гуногуни иҷтимоӣ тадриҷан ахлоқи технологӣ-иттилоотӣ (минбаъд ахлоқи иттилоотӣ) ба вучуд омад, ки онро дар доираи васеъ ва танги маънои он шарҳ додан мумкин аст.

Боис ба қайд аст, ки дар автореферати диссертатсияи Исомадинова Ф. М. таҳлили вазъи муаммои ахлоқи муосири иттилотӣ ва компютерӣ нишон медиҳад, ки мавзӯҳои анъанавӣ, аз қабили ҷинойтҳои иттилоотӣ-компютерӣ, махфӣ ва пинҳон будани иттилоот, озодӣ, ҳуқуқ ба моликияти зеҳнӣ, масъулияти касбӣ ва амсоли онҳоро вобаста ба масъалаҳои нави ахлоқӣ баррасӣ менамояд.

Ҳамин тавр, технологияҳои иттилоотӣ ва иртиботӣ ба тамоми ҷанбаҳои фаъолияти инсон ворид шуда, дар муқобили арзишҳои иҷтимоӣ, ки устувор ва тағйирнаёбанда ба назар мерасанд, ҷолиши бузург эҷод мекунанд. Дуруст аст, ки технологияи компютерӣ, Интернет ва шабакаи ҷаҳонии иртиботӣ имкониятҳои глобалиеро фароҳам овардаанд, ки қаблан барои ашхос ва созмонҳои алоҳида дастрас набуданд. Аммо ин ҳам дуруст аст, ки мушкилоти нави ахлоқӣ ба миён омаданд, зеро тағйироте, ки бар асари ТИИ рӯйи кор омаданд, ба муносибатҳои инсонӣ, ниҳодҳои иҷтимоӣ ва принципҳои асосии ахлоқие, ки дар ҷомеаҳо ва фарҳангҳои гуногун амал мекунанд, даҳолати бевосита доранд.

Боби 2-юм «Инсон дар муҳити иттилоотӣ ва таҳаввули арзишҳои ахлоқӣ дар ҷомеаи Тоҷикистон»- номгузори шудааст, ки инчунин аз се зербоб иборат аст.

Муаллифи рисола қайд менамояд, ки пайдоиш ва ташаккули ҷомеаи иттилоотӣ ба рушд ва инкишофи технологияи иттилоотӣ-коммуникатсионӣ, ки аз арзишҳои ҷомеаи техногенӣ нимаи дуюми қарни XX маҳсуб ёфта, дар ҳамаи соҳаҳои ҳаёти ҷамъиятӣ ворид гаштааст, рабт дорад.

Ба андешаи диссертант, дар ҳаёти инсоният рушди ҷомеаи иттилоотӣ дар заминаи пешрафти воситаҳои технологӣ, инкишофи технологияҳои иттилоотию коммуникатсионӣ ва ташаккули низоми иттилоотӣ таҳаввулотӣ ҷиддиеро ба вуҷуд оварда, дар натиҷа ба инқилоби бузург табдил ёфт. Чунки технологияи муосир дар тамоми соҳаҳои фаъолияти инсонӣ ворид гардида, тафаккури созандаю бунёдкорӣ, рафтору муносибати инсонро нисбат ба муҳити табиӣ ва иҷтимоӣ дигаргун кард. Дар ин замина иттилоот ба сифати манбаи муҳимми баланд бардоштани иқтисодии кишварҳо, барқарор кардани робитаҳои мутақобилан судманд, танзими муносибатҳои сиёсӣю иҷтимоӣ ва фарҳангӣ қарор гирифт.

Дар қисмати хулосаи рисола муаллиф таъкид менамояд, ки дараҷаи пешрафти ҳар як кишвар, дараҷаи рушди маърифати техникаи шаҳрвандон аз сатҳи иттилоотикунонӣ ва дар маҷмӯъ аз таъмин будан бо воситаҳои навини техникӣ ва технологияи муосир муайян карда мешавад. Зеро чун дигар равияҳои рушди илмӣ-техникӣ, технологияи нави муосир, иттилоотикунонии ҷомеа таъсири хоса ба тарафҳои гуногуни ҳаётӣ, иҷтимоӣ, фарҳангӣ ва иқтисодии одамон расонида, ба ҳаёти рӯзмарраи онҳо таҳаввулот ворид менамояд. Таҳқиқоти гузаронидаи диссертант вақту маҳорати зиёдро талаб кардааст, умедворам, ки дар ҳалли якчанд муаммоҳои мубрам оид ба ташаккули иттилоотикунонӣ дар тамоми соҳаҳои мухталифи ҳаёти ҷамъиятӣ саҳми босазои хешро хоҳад гузошт. Боис ба зикр аст, ки рисола ва автореферат ба талабот мувофиқ буда, муаллиф сазовори дараҷаи илмии номзади илмҳои фалсафӣ мебошад.

Муқарриз: Доктор PhD, доктор аз руи ихтисоси фалсафа,

муаллими калони кафедраи таърихи фалсафа
ва фалсафаи иҷтимоии ДМТ

Саидзода Д.М.

Имзои Саидзода Д.М-ро тасдиқ мекунам.

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои
махсуси ДМТ

Тавқиев Э.

06.06.2023